05

ROMAN KAHRAMANLARI

ISSN 1309-4408
9 771309 440002

ÜÇ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ ■ OCAK/MART 2011 ■ FİYAT: 10 TL

Selim Işık ■
Tutunamayanlar - Oğuz Atay

Kâmil Bey ■
Esir Şehrin İnsanları - Kemal Tahir

Lolita (Dolares Haze) ■
Lolita - Vladimir Nabokov

Oliver Twist ■
Oliver Twist - Charles Dickens

Sandman ■
Sandman - Neil Gaiman

Roman Kahramanları Tartışıyor ■
Türkiye'de Kadın Roman Kahramanları
Cinselliklerini Özgürce Yaşayabiliyorlar mı?

ALPER TURGUT ■ ARDA YILMAZ ■ ASLI TOHUMCU ■ AZER NEFİSİ ■ BİRGÜL OĞUZ ■ EFNAN DERVİŞOĞLU ■ ELİF ŞAFAK ■ EMRE KARACAOĞLU ■ ESİN PERVANE ■ FETHİ NACİ ■ FERYAL TİLMAÇ ■ GÜLTEKİN EMRE ■ HANDE ÖĞÜT ■ HİKMET TEMEL AKARSU ■ MECİT ÜNAL ■ MELTEM YILMAZ ■ MİNE SÖĞÜT ■ NALÂN MAHSERECİ ■ SEBAHAT ALTIPARMAKOĞLU ■ SELİN MARANGOZ ■ ŞİİRSEL TAŞ ■ TAMER KÜTÜKÇÜ ■ TEVFİK ÇAVDAR ■ TUNA KİREMİTÇİ ■ UĞUR YILDIRIM ■ YILDIRIM B. DOĞAN ■ YİĞİT DEĞER BENGİ ■ ZEYNEP TALAY

ROMAN KAHRAMANLARI

SAYI 5 - Ocak/Mart 2011 - Üç ayda bir yayınlanır

ATT Basım Yayın Reklam Org.
İnş. San. Ve Tic. Ltd Şti
ve Heyamola Yayınları adına sahibi:
ÖMER ŞÜKRÜ ASAN

Yayın Danışmanı:
ERAY CANBERK

Genel Yayın Yönetmeni:
IRMAK ZİLELİ
irmak@romankahramanlari.com

Yazı İşleri Müdürü:
MEHMET İLHAN

Editör:
ASLI ULUŞAHİN
asli@romankahramanlari.com

Görsel Yönetmen ve Tasarım:
SÜYÜMBİKE GÜVENÇ

Danışma Kurulu:
AHMET OKTAY, ATAOL BEHRAMOĞLU, BETÜL ÇOTUKSÖKEN, ÇİĞDEM SEZER, ENVER AYSEVER, İBRAHİM DİZMAN, SELİM İLERİ, TAHSİN YÜCEL,GÜLSÜM CENGİZ, GÜLTEKİN EMRE

Çizimler:
SÜYÜMBİKE GÜVENÇ

© Heyamola Yayınları

ISSN: 1309-4408

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 12368

Bu derginin tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt: Ege Basım
Ege Plaza, Esatpaşa Mah., Ziyapaşa Cad., No:4
Yenişehir / İstanbul
Tel: 0216 472 84 01
www.egebasim.com.tr

ATT Basım Yayın Ltd. Şti.
Yeni Mah., Küçükyalı Cad., Ulusoy Apt., No. 44/3
Maltepe / İstanbul
heyamola@heyamola.net - www.heyamola.net
Tel: 0 216 371 17 37

www.romankahramanlari.com

BİR HAYAL KURMAYA NE DERSİNİZ?

Düşünün ki ülkenin tüm edebiyatçıları birleşmiş. Şaka değil. Hepsi aynı coğrafyanın sanatçısı, yazarı olduğunun bilinciyle yan yana gelmiş. O yakadan bu yakaya, o kulvardan bu kulvara, o cenahtan bu cenaha... Edebiyat Cumhuriyeti'nin bütün romancıları, öykü yazarları, şairleri, eleştirmenleri, akademisyenleri kurmuşlar bir parlamento, edebiyatın dününü, bugününü tartışıyorlar. Ne için? Geleceğini kurmak için. Toprağını bereketlendirmek için. Hani o çoğunlukla bir temenniden öteye geçemeyen "yüz çiçek açsın" felsefesini gerçekleştirebilmek için...

"Hayal bu!" diyeceksiniz, biliyorum... Biz de zaten bir hayal kurmak için çıktık yola. Ama kurmak fiili içinde "gerçekleştirme"yi de barındırdığına göre, her hayalin bir gün gerçek olma olasılığını yok sayamayız... Yok sayarsak, dükkânı kapatıp gitmek gerekir. Biz bu dükkânı açalı çok olmadı ama, kurduğumuz hayalleri gerçekleştirme iradesini gösterince neler olabileceğini çoktan öğrendik (bkz. Roman Kahramanları dergisinin bir yılı dolduran tüm sayıları). Hem edebiyatçı dediğin hayalleriyle var madem, bizden hayal kurmadan edebiyat dergisi çıkartmamızı beklemesin kimse.

Şimdi her şeyi bir yana bırakın. Ayaklarınızı yerden kesmenizi engelleyen tüm ipleri bir makas darbesiyle kesip atın. Onun kaşı, bunun gözü demeden bir düşünün. Edebiyat Cumhuriyeti'nin azımsanmayacak bir tarihi, güçlü kalemleri olduğunu kim yadsıyabilir? Buraya kadar hemfikirsek eğer şu sorunun yanıtını aramalıyız hep beraber: Cumhuriyetimizin bu birikimiyle uyumlu bir fikir hayatından söz edebilir miyiz?

Günümüzde, televizyonlarda, dergilerde, üniversitelerde, liselerde, kültür merkezlerinde, hadi hepsinden vazgeçelim yazarların buluştuğu kafelerde edebiyat üzerine derin tartışmaların yürütüldüğüne, farklı ve yeni fikirlerin doğduğuna, bunların manifestolara döküldüğüne tanık oldunuz mu? Siz de dost meclislerinde bir kere olsun şu düşünceyi dillendirmediniz mi "nerede o eski edebiyat matineleri, nerede o eski tartışma ortamları, birbirini kıyasıya eleştiren yazarlar?" Pek çok eleştirmenin, yazarın serzenişlerine tanık oldum. "Ortaya bir tez atıyoruz ama kimse ilgilenmiyor. Kimse tek söz söylemiyor, ne kimse itiraz ediyor, ne de iyi söylemişsin diyor." Siz de bunun içler acısı bir durum olduğunu düşünmüyor musunuz? Bugün hepimize örnek gösterilen Fethi Naci bile *Yüzyılın 100 Türk Romanı* kitabında bundan yakınıyor, Kemal Tahir'in roman kahramanı Kâmil Bey'le ilgili yazdığı bir yazı sözkonusu olunca: "Bu konuda 1 Aralık 1981'de yazdığım ve bugüne kadar hiçbir yazarın ilgilenmek gereğini duymadığı incelemeyi, bu kitapta, Esir Şehrin İnsanları eleştirisinin sonuna 'ek' olarak koyuyorum" Bu yazıyı da dergi sayfalarımızda bulacağınızı hemen belirtelim...

Bugün, 50'lerin, 60'ların, hatta 70'lerin tartışma ortamlarını yaratabilmek gerçekten "hayal" mi, bir kez daha düşünmek gerek. Biz çok daha iyisinin mümkün olduğuna inanıyoruz. O yüzden, bu sayımızla birlikte kolları sıvıyoruz. Bir soru atıyoruz ortaya. Tartışmaya açıyoruz. Her sayıda edebiyata, romana, roman kahramanlarına dair bir soruyla, Edebiyat Cumhuriyeti'nin tüm yurttaşlarını düşünmeye, tartışmaya çağırıyoruz. Bundan sonra dosya konusu olarak ele aldığımız roman kahramanlarıyla ilgili yazıları da aynı yaklaşımla ele almayı hedefliyoruz. Diyoruz ki farklı fikirler sayfalarımızda karşı karşıya gelsin. Roman Kahramanları'nın 2011 hayali bu. Bakalım bu yıl hangi tartışmalara gebe olacak? Var mısınız?

Irmak Zileli

İÇİNDEKİLER

SELİM IŞIK
Tutunamayanlar / Oğuz Atay ■ 11

Arızanın Poetikası
Birgül Oğuz — 13

Başka Bir Gözle Okuyunca...
Mecit Ünal — 18

Ya Romanının Kendisi? O Bir Karakter Değil mi?
Yıldırım B. Doğan — 22

Kayıp 'Özben': Musil'in Törless'i ve Atay'ın Turgut-Selim'i
Zeynep Talay — 26

KÂMİL BEY
Esir Şehrin İnsanları / Kemal Tahir ■ 33

Esir Şehrin Namusu
Esin Pervane — 35

Kâmil Bey'in Elli Yıllık Serüveni
Tevfik Çavdar — 40

Binbaşı Kemal Bey'in Hatıralarında Esir Şehrin Kahramanları
Uğur Yıldırım — 43

Esir Şehrin İnsanları
Fethi Naci — 48

LOLİTA (DOLARES HAZE)
Lolita / Vladimir Nabokov ■ 57

Lolita'nın Art Niyeti
Meltem Yılmaz — 59

Erkek Tanrılar Tarafından Yutulan Su Perileri
Hande Öğüt — 65

Tahran'da Lolita Okumak
Azer Nefisi — 72

Lolita İçin Sağduyumuz Sol Refleksimiz!
Sebahat Altıparmakoğlu — 77

OLIVER TWIST — 81
Oliver Twist / Charles Dickens

Aç A.Ş. — 83
Şiirsel Taş

Kötüler mi, İyiler mi Hep Kazanır? — 89
Dr. Selin Marangoz

Oliver Twist; Bir Çocuğun Ölümsüz Hüznü — 100
Alper Turgut

SANDMAN — 103
Sandman / Neil Gaiman

Rüyalar Lordu: Sandman... — 105
Hikmet Temel Akarsu

Trajik, Gotik ve Karanlık ama Rüyalar Kadar da Gerçek — 108
Yiğit Değer Bengi

The Sandman: Antropomorfik "Rüyalar Lordu"nun İnsanlaşma Öyküsü — 111
Emre Karacaoğlu

Roman Kahramanları Tartışıyor — 116
Sizce Türkiye'de Kadın Roman Kahramanları Cinselliklerini Özgürce Yaşayabiliyorlar mı?

Kadın Yazarların Metinlerinde "Kadın Kahramanların Cinselliği" — 120
Tamer Kütükçü

Bir Roman Yazarının Roman Kahramanı Kızı: Elâ Güntekin — 127
Efnan Dervişoğlu

Gogol ve Melville'de Ölüm Dürtüsü: Kâtip Akakiyeviç ve Kâtip Bartleby — 131
Arda Yılmaz

"Evrensel" Geveze: Ofwfq — 134
Nalan Mahsereci

Kürk Mantolu Madonna'nın Raif Efendisi — 138
Gültekin Emre

BİR ROMAN YAZARININ ROMAN KAHRAMANI KIZI: ELÂ GÜNTEKİN

Efnan Dervişoğlu

Pek çok okurun, Sevgi Soysal'ın *Yürümek* romanından hatırladığı bir isimdir, Elâ. Romandaki Elâ karakterine adını verense, edebiyatımıza ölümsüz yapıtlar kazandıran Reşat Nuri Güntekin'in kızıdır: Belçikalı çizer Hergé'nin "Les Aventures de Tintin"ini; yani bildiğimiz Tenten'i Türkçeye çeviren Elâ Güntekin.

Reşat Nuri Güntekin, Erenköy Kız Lisesi'nde öğrencisi olan Hadiye Hanım'la 1927'de evlenmiş; Elâ, on dört yılın ardından, 1941'de dünyaya gelmiştir. Öyle özlemle beklenen bir çocuktur ki Müjgan Halis'in aktardığı üzere ünlü yazar, onuncu yaşındayken kızının hatıra defterine şöyle yazacaktır: "11 Mart 1951, Elâ kızım, ben çocukken, senin yaşında iken, gökyüzünde aya bakardım, 'Ay dede ay dede, oğlun kızın çok dede, birini bana versene, Allah sana çok vere,' diye dua ederdim. Ay dede beni işitti. Çocuklarının birini bana verdi, 'Adı Elâ kız olsun,' dedi. 'Benim kadar çok ömrü, benimkiler kadar güzel çocukları olsun,' dedi. Elâ kızın babası Reşat Nuri Güntekin."[1]

Yazarın UNESCO Türkiye temsilciliği ve kültür ataşeliği görevleriyle Paris'te geçirdiği yıllar (1950-1954) kızının Fransızcayla buluşmasını sağlamış; bu erken buluşma, yıllarca sürecek çeviri uğraşı için gerekli birikime yol açmıştır. Babasını 1956'da kaybeden Elâ, iki yıl sonra Notre Dame de Sion'dan mezun olur (1958). İstanbul Üniversitesi Sosyoloji ve Felsefe Bölümü'nde başladığı öğrenimini Sorbonne'da edebiyat okuyarak sürdürür. 1961'deyse genç bir diplomat olan Tanşuğ Bleda ile evlenir. Yedi yıl süren bu evliliğin ardından Türkiye'ye dönen Güntekin, 1967 Eylül'ünde "daha çok yabancı program alışverişiyle ilgilenmek için"[2] TRT'de çalışmaya başlar; Sevgi Soysal'la aynı odayı paylaşmaktadır. Bu oda arkadaşlığı bir dostluğu da beraberinde getirir; Soysal'a *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*'nu yazdıracak olan tutukluluk günlerinde de birliktedirler.

12 Mart'ı takip eden günlerde iki dost, Güntekin'in sonradan ikinci evliliğini yapacağı Mehmet Keskinoğlu'nun da rol aldığı bir oyunu izlemeye giderler; bir de konyak şişesi vardır yanlarında. Arada sırada içtikleri bu konyak yüzünden Keskinoğlu ile Güntekin arasında çıkan tartışma, gecenin ilerleyen saatlerine dek sürer; genç kadının "yeter" diye bağırdığı yer İsrail Büyükelçiliği'nin önü olunca bu "yeter", bir protesto gibi algılanır ve 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nce tutuklanırlar.[3]

Tutukluluk bir ay sürmüş, TRT yılları sona ermiştir. Güntekin için işsizlik günleri başlar; kısa süreli işlerde çalışır. Keskinoğlu ile ayrıldıktan sonra gazeteci Tanju Akerson'la evlenen Güntekin'in bu son evliliği de uzun sürmez. İki çocuğu olur; ikinci evliliğinden kızı Üzüm Elâ, üçüncü evliliğinden oğlu Yağmur doğar. 1991'deki emekliliğinin ardından Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışır, özel dersler verir; bu dönemde yaptığı çevirilerle adından söz ettirir; Türkiye'deki okurları *Tenten'in Maceraları*'yla buluşturan da Güntekin olur. Baba yadigârı köşk, yaşamının önemli kısmını Büyükada'da geçiren Güntekin'e iyi bir çalışma ortamı sunmuştur; ancak son yıllarda sağlık sorunlarıyla uğraşmak zorunda kalır.

2007'de beyin tümörü nedeniyle Çapa Tıp Fakültesi'nde bir ameliyat geçiren Güntekin 16 Ağustos 2010 günü yaşamını yitirir; 18 Ağustos'ta, Teşvikiye Camii'nde kılınan ikindi namazının ardından Kilyos Mezarlığı'nda toprağa verilir.

1 www.sabah.com.tr/Pazar/2010/08/22/bu_dunyadan_ela_gecti (16. 10. 2010)
2 Erdal Doğan, *Sevgi Soysal Yaşasaydı Ona Âşık Olurdum*, 2. basım, Everest Yayınları, İstanbul 2003, s. 106.
3 A.g.e., s. 140-143.

Çevirilerinden bazıları şunlardır: *Beyaz Yele* (René Guillot, 1981), *Konsolos Yardımcısı* (Marguerite Duras, 1995), *Çark* (Jean Paul Sartre, 1997), *Çöl* (Jean-Marie Gustave Le Clézio, 1999), *Şeyh Bedreddin: Tasavvuf ve İsyan,* (Michel Balivet, 2000), *Ortaçağda Türkler* (Michel Balivet, 2005), *Hatice Sultan ile Melling Kalfa / Mektuplar* (Frederic Hitzel, Jacques Perot, Robert Anhegger, 2001), *Doğada Maskeli Balo* (Jean-François Bouvet, 2004), *Beyaz Dağ* (Jorge Semprun, 2004), *Osmanlılar ve Ölüm* (Gilles Veinstein, 2007), *İstanbul'da Bir Yahudi Ailesi* (Brigitte Peksine, 2008), *Freud'a Ne Yaptık da Çocuklarımız Böyle Oldu?* (Catherine Mathelin, 2009), *İstanbul İmparatorluklar Başkenti* (Yerasimos, 2010 – Ayşegül Sönmezay'la birlikte).

ELÂ'NIN YÜRÜYÜŞÜ

> *"(...) Onu bu noktaya getirmiş olan bilmeyişlerden, düşünmeyişlerden silkinmenin, şimdiye dek Hilton Oteli Beşiktaş'a nasıl yabancıysa kendisine uzak olan 'niçin'leri bilmenin zamanı. Yoksa, hep bilmemek, düşünmemek, bir küçük yüzüne. Bu yüze, bu küçük aile kızı yüzüne şaşkın ördek gibi şaşkın ördekliği kendi seçen bir ördek gibi yüzmek, sağa sola sazlar arasında, hep aynı göl parçasında uçuşmak."* (Yürümek)

Sevgi Soysal'ın ilk romanı *Yürümek*, "Sevgi Sabuncu" imzasıyla 1970'te yayınlanmıştı; aynı yıl TRT Roman Ödülleri Yarışması'nın başarı ödüllerinden birini alan roman, 12 Mart sonrasının sıkıntılı günlerinde Türk Ceza Kanunu'nun 426/427. maddelerine muhalefetle suçlanarak toplatılsa da 1803 sayılı af yasasıyla serbest bırakılır; zaten bilirkişi raporunda da müstehcen nitelik taşımadığı belirtilmiştir.

"Yürümek, bitmemiş bir kavganın romanıdır, yüzyıllarca sürmüş, belki de yüzyıllarca sürecek olan bir kavganın, kadın – erkek ilişkisinde insanca, eşitçe yaşamanın özlemini yansıtan bir kavganın."[4]

Vedat Günyol'un böyle tanımladığı romanda "kavga"nın taraflarından biridir, Elâ. "Yürümek"teki Elâ'nın, kendisi olduğunu Güntekin de kabul eder;[5] ancak Adalet Ağaoğlu, Elâ karakteriyle Sevgi Soysal'ın aslında kendini anlattığı görüşündedir:

"Sevgi'nin TRT yarışmasına gönderdiği *Yürümek* romanını sevdim. İlk romanı. Yazarı tanımak bazen çok iyi, bazen kötü. Tanıyınca, kitabı okurken: 'Aa, bence burada Başar'ı yazmış!' diyebiliyorsun. Başkişinin adı Elâ. İşimiz dolayısıyle yakın arkadaşımız Elâ Güntekin'in adını kullanmış, ama ben durmadan: 'Hadi canım Sevgi, bu adın arkasına ne kadar saklansan nafile; kendini anlatıyorsun işte' deyip durdum."[6]

Bu noktada Cevdet Kudret'in " 'muhayyile'si en kısır romancı bile, gerçek hayatı olduğu gibi aktaramaz; istese de, istemese de, eserine kendinden bir şeyler katar"[7] deyişi akla geliyor; kaldı ki biyografik bir romanla karşı karşıya olmadığımızı da biliyoruz. Elâ, eğitimi ve kişilik özellikleriyle olduğu kadar yaşadıklarıyla da Güntekin'i düşündürür; ancak Sevgi Soysal'ın da çok uzağında değildir; "özellikle ilk romanlarda yaşanılanın romana yansıması kendini daha çok gösterir" diyen Mümtaz İdil'in deyişiyle "Sevgi Soysal da ilk romanında çocukluk günlerini ve o günlerin Ankarası'nı yansıtmaktadır."[8]

Sevgi Soysal, romanını; Elâ ve Memet'in çevresinde oluşturmuştur. Ankara'nın hızla gelişen Yenişehir semtinde apartman kültürüyle yetişen ve işadamı Hulusi Şevket Bey'in kızı olan Elâ ile Tirebolu'da müteahhitlik yapan inşaat mühendisi Necip Bey'in oğlu Memet'in gelişimlerinde rol oynayan önemli olaylar, birbirinden bağımsız parçalar halinde anlatılır. Bu parçalar arasında yer alan doğa betimlemeleri de simgesel nitelikleriyle anlatılanlarla ilişkilidir. Roman, Elâ ile Memet'in merkezinde ilerlerken birbirinden uzakta ve farklı koşullarda yetişen iki insanın çocukluktan erişkinliğe uzanan öyküleri, kişilik oluşumunda; çocukluk döneminin ve sosyal çevrenin ne denli önemli olduğunu gösteren bir niteliğe bürünür. Atilla Özkırımlı "İkisinin kişiliğinde de toplumun erkeklik ve kadınlık anlayışının bütün olumsuz belirtilerini görürüz" diyerek sözlerini şöyle sürdürür: "Memet'in baskı altına alınmış cinselliği 'seks düşkünlüğü'ne, Elâ'nınki ise sevişmede mutluluğu aramaya dönüşecektir. Memet

4 Vedat Günyol, *Çalakalem,* Çan Yayınları, İstanbul 1977, s. 161-162.
5 Erdal Doğan, *Sevgi Soysal Yaşasaydı Ona Âşık Olurdum,* 2. basım, Everest Yayınları, İstanbul 2003, s. XIII.
6 Adalet Ağaoğlu, *Damla Damla Günler I-II,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s. 109.
7 Cevdet Kudret, *Bir Bakıma,* İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s. 147.
8 Mümtaz İdil, *Bir Sevgi'nin Öyküsü,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 60.

her cinsel birleşmede erkekliğini kanıtlarken Elâ biraz daha ondan kopacak, bu çemberi kırmak isteyecektir."[9] Elâ'nın Memet'e söyledikleri bu yönden dikkat çekicidir:

"Profesyonel Romeo gibi durmadan sevişmek istiyorsun! Durmadan sevişmek, daha doğrusu aynı yerde durarak sevişmek, sevişmeyi yalnızca öpüşmek, dokunmak saymak yanlış bir şey. Bıktırıcı, usandırıcı, yorucu. Sevişmek yoran, bıktıran değil, bir şeyleri değiştiren, oluşturan, geliştiren bir şey olmalı. Bir alışveriş, öyle bir alışveriş ki sevinin başlamasıyla bitimi arasında hiç umulmadık, hiç beklenmedik, sevme dışında asla becerilemeyecek değişimler oluşsun..."[10]

İçe kapanık bir çocuktur Elâ, çekingendir. Erkek öğrencilerin kendisine "canımın içi" demeleri, fiziksel gelişimiyle diğer kızlardan ayrılan Şükran'ın gördüğü ilgi, iki cins arasındaki ilişkileri erken yaşlarda sorgulamasının nedenleri olarak görülebilir. Daha çok da arkadaşı Şenel'in isteğiyle ve "gizli bir serüven duygusuyla" Şenel'lerin bodrum katındaki evinde yaşadıkları, küçük cinsel deneyimler olarak değerlendirilebilir; bunu tiksindirici bulur; ama sosyal bir ilişki içindedir de böylece. Annesi, Şenel'e karışmamakta, onu serbest bırakmaktadır; oysa Elâ, annesinin işaretparmağını hep üstünde hissetmektedir; annesi, "neyin yanlış olduğunu, neyin yapılmaması gerektiğini bilen ve hiç unutmayan, unutturmayan"[11] bir kadındır çünkü.

"(...) Bütün çocuklar gibi, anasınca konan yasakların, dünyanın yasakları olduğunu sanıyordu, tanrı yasakları olduğunu. Aynaya, göğüslerinin nice büyüdüğünü anlamak için bakarken yakalanmak, doktorculuk oynarken yakalanmak bütün çocuklar için çocukların aynı suçtan korktuklarını, bütün çocukların aynı büyüklerden, aynı şeyleri önemseyen büyüklerden korktuklarını."[12]

Elâ biraz daha büyüyünce, Büyükada'da Aleko'yla öpüştüğü için babasının ölümünden neredeyse kendisini sorumlu tutacak olan bir genç kızla karşılaşırız: "Aleko ile öpüşürken mi ölmüştü babası? Aleko'yla tepeye çıkmasını yasakladığı için mi Aya Yorgi intikam almıştı babasından? Somut olarak bilinen şuydu: Elâ'nın çevresinde Sabiha yengenin her gün biraz daha daralttığı örümcek ağı, bir ölümle parçalanıvermişti."[13]

Felsefe öğrenimi gördüğü üniversite yıllarında Bülent'le arkadaşlık eden Elâ, arkadaşının sevişme isteğini bilmesine rağmen duyarsız davranarak anlamaz görünür. Soran, sorgulayan, "bir kitabı başlığı okunacak gibi gezdirmenin gülünç olduğunu bilecek kadar akıllı"[14] davranan bir kızdır; ama Bülent'in gözünde "Kızlığını ve Hegel'i, şanına yaraşır bir koca için yanında gezdirip"[15] durmaktadır. "Üniversitede doğru dürüst bir şey öğrenemediğini" bilir de "bu eksiği tamamlamak için söylenmekten öte pek de fazla şey"[16] yapmaz.

Hilton Oteli'nde geçirilen bir balayıyla başlayan evliliği yedi yıl sürer; zengin bir avukat olan Hakkı Bey'le mutlu olamamış, alışılagelmiş kalıplar içinde yaşamayı reddetmiştir. Evliyken Bülent'le sevişmesini, bir "aldatış" olarak değerlendirmez; Hakkı'yla istemeden yaşadığı yıllar boyunca aslında kendisini aldattığını, Bülent'le yatışının "kalkmaya, uyanmaya ilk başlangıç" olabileceğini düşünür.

Atilla Özkırımlı'nın deyişiyle "düşünen, değişmeye, kendini değiştirmeye çalışan, doğruyu arayan bir kadın'dır" Elâ. "Sürekli sorularla hayatına yön vermek isteyen, kendi kendisiyle hesaplaşan bir kadın..." Özkırımlı, "yürekli, içtenlikli ve açıksözlü" bulur bu hesaplaşmayı;[17] öte yandan "yetersiz" ve "bütünsellikten uzak" olduğunu düşünür; ona göre "Tek boyutlu bir gerçekliktir çünkü yansıtılan. Toplumsal eleştiriye girildiğinde bile, bırakalım cinsellik boyutunu, salt Elâ'nın gözüyle bakılır dış'a. Onun başkalığı vurgulanır."[18]

Elâ da farkındadır bu başkalığın: "Neden hep 'Onlar' ve 'Ben' ayırımı yapıyorum? Bizi ayıran değişik cümlelerle, değişik davranışlardan başka ne? Oysa bizim kapıcı-

9 Atilla Özkırımlı, "'Tutkulu Perçem'den 'Şafak'a, Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi", *Tante Rosa,* 3. basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 1980, s. 122.
10 Sevgi Soysal, *Yürümek,* 5. basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 1983, s. 110.
11 A.g.e., s. 26.
12 A.g.e., s. 26.
13 A.g.e., s. 42.
14 A.g.e., s. 61.
15 A.g.e., s. 63.
16 A.g.e., s. 61.
17 Atilla Özkırımlı, " 'Tutkulu Perçem'den 'Şafak'a, Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi", *Tante Rosa,* 3. basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 1980, s. 121.
18 A. g. y., s. 124.

nın karısı için nasıl farklı, nasıl anlaşılmazım, kim bilir?"[19] Memuriyetini sürdürürken de "içinde bir saatli bombanın tiktaklarını"[20] duyar Elâ; "nice ince düşünce ve cümle adına attığı" adımlar, onu,"bu evraklı, dosyalı, maaşlı, ucuz, bayağı dönme dolaba" getirmiştir;[21] bebeğin doğumuyla karşılaştığı "çiçekler, ilk nazarlıklar, ilk geçmiş olsunlar, 'hayırlısı'lar, 'bağışlasın'lar, armağanlar" da "alışılmış bayağılıklar"dır onun gözünde.[22] Bu sürgit yaşamın bir parçası olmak, Elâ'ya göre değildir. Bütün çatışmaları ve anlamsızlığı ile evliliğini noktaladığında "kaynanaların öpülen elleri, kabul günleri, uysal gelin bakışları, gülücükler, titiz bir ev kadını görünme çabaları"[23] da geride kalmıştır.

Selim İleri, "Elâ'nın yetişme koşullarında orta tabakadan bir genç kızı bütün verileriyle" yakaladığımız görüşündedir; sözlerini şöyle sürdürür: "Doğayla bağdaşmasına olanak yoktur Elâ'nın, çünkü doğadan kopuk yetişmiş, doğayı tanımamıştır. Yaşam ağır bir yük gibi Elâ'nın omuzlarını çökertmektedir sürekli. Bu, Elâ'nın gözünde böyledir. Oysa yazar, soruna başka türlü yaklaşır, yarattığı kişiyle ince ince alay eder, yaşamın ağır bir yük durumuna getiriliş nedenlerini irdeler, irdeledikçe çok gülünç ve çağdışı bir ahlâkla yaşadığımızı saptar. Elâ katının insanları için yaşam, bütün yönsemeleriyle bir saçmalıklar toplamıdır. Eğitimden evliliğine uzanan yaşam diliminde, sağlam tek bir ilmik atılmamıştır. Yakınmalı Elâ da giderek bunu algılayacak, doğasını kendi yaratmaya doğru 'yürüyecektir'."[24]

ELÂ VE MEMET

"Konuşsalardı belki daha iyi tanışacaklardı."

İki roman kişisinin birbirine koşut biçimde süren yaşamlarına, çocukluk dönemlerinden itibaren tanık olan okur, en az Elâ kadar Memet'i de tanıma olanağı bulur; her ikisinin de cinselliği ön planda tutulduğundan bu yöndeki gelişimlerini etkileyen ayrıntıların çokluğu, kadın-erkek farklılığını da gözler önüne serer. Otoriter annenin kontrolünde ve Yenişehir'de yeni oluşmaya başlayan apartman kültürüyle yetişen, Gülten Akın'ın deyişiyle "Cinsel eğitimini kendi yapma zorunda bırakılmış 'iyi aile kızı' Elâ, Parisli, Londralı bir burjuva çocuğu olamamanın sıkıntısıyle sonsuz bir arama içindedir"; "bunaltılı"dır; umutsuz" ve "yalnız"dır.[25] Çocukluğunu Tirebolu'da ve dar bir çevrede geçiren Memet de huzurlu sayılmaz. Playboy dergisi almak için girdiği kitapçıda, istekli olma haliyle utanma duygusunu bir arada yaşar; yatılı okul yıllarında arkadaşlarından dinlediği cinsel serüvenlerle dolar kulakları; "başarısız" genelev deneyimiyle komşu kadının tuzağına düşmesi gibi durumlarla baskı altına alınmış cinselliği vurgulanır.

Elâ'yla Memet'in bir araya gelmesi, neredeyse romanın sonlarına doğrudur; onları bir araya getiren de cinsellikleri olmuştur. "Aşkta yeniyi, derin deneyimi ve gerçek yakınlığı arayan Elâ, Memet ile arasında tam bir iletişim olmadığını tespit etmek zorunda kalır. Birbirleri arasındaki yabancılık İmroz adasındaki tatil sırasında Elâ açısından kesin olarak belli olur."[26] Elâ, olaylara farklı açılardan baktıklarını, Memet'in kayıtsızlığını anlar; onu gözlemek de yeterince yorucudur Memet için.

Başlangıçta, birliktelikleri; sürekli bir arayış içinde olan Elâ'nın yürüyüşünde bir denge sağlayacağı izlenimi uyandırsa da "Usanmak her şeye gebedir. Bütün kötülüklere"[27] diye düşünen Elâ, evliliğinde aradığını bulamaz. Ödenmesi gereken faturalar, kira artışı, koltukların solan yüzleri ve can sıkıntısı, Memet'in "beceriksiz"liğinde daha da çekilmez bir hal alır.

Okuyucu, Elâ'nın yürüyüşündeki bu durağın da onu mutlu etmediğinin, roman kişisinin gittikçe artan yalnızlığını sona erdireceğinin farkındadır.

19 Sevgi Soysal, *Yürümek*, 5. basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 1983, s. 113.
20 A.g.e., s. 101.
21 A.g.e., s. 102.
22 A.g.e., s. 82.
23 A.g.e., s. 92.
24 Selim İleri, *"Sevgi Soysal Üzerine"*, Türk Dili, S. 304, Ocak 1977, s. 8.
25 Gülten Akın, *"Sevgi'yle"*, Türk Dili, S. 304, Ocak 1977, s. 14.
26 Priska Furrer, *Sevgi Soysal / Bireysellikten Toplumsallığa* (Çev. Yasemin Bayer), Papirüs Yayınevi, İstanbul 2003, s. 54.
27 Sevgi Soysal, *Yürümek*, 5. basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 1983, s. 119